

Ritoók Emma

Mai idegek

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis
u. 6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-6907-79-0

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

Válaszúton.....	4
A leány.....	4
Az asszony.....	36
Phyllis.	78
Csak asszony.....	85
Legenda.	92
Romantika.....	117
Psyche.....	122
Egy csomó ibolya.....	129

Válaszúton.

A leány.

I.

- A felesége akarok lenni! - és elszántan nézett a fiatal asszony szemébe, bár izgatottság és sírás fojtogatta torkát.

- Nilla, ne légy szentimentális; nem vagy ahoz sem elég szép, sem elég rút. Lehetsz vidám, mert a szemed nyílt, durcás, - mert az ajkaid szép metszésűek; ha éppen jó napod van, szeszélyes is lehetsz, - csak bánatos, vagy megadó soha!

Nilla haragosan rágcsálta egy vörös szegfű szarát.

- Kegyetlen vagy tante! Nekem az életem boldogságáról van szó, s te esztétikai leckéket adsz.

Felugrott az apró bambuszszékről, s hirtelen mozdulatára leesett az asztalról egy kis virágtartó.

- Látod, milyen gyerekes vagy, mindent leversz magad körül.

- Ezt az ostoba kis vázát sajnálod, de engem...

Ajkai vonaglottak, mintegy kis gyermeké sírás előtt, s aztán elkezdett zokogni.

A fiatal asszony maga mellé vonta a pamlagra és átölelte. Mint régen, mikor még egy eltört játékszer vagy rosszul sikerült angol feladat miatt vigasztalta, elkezdte simogatni ruganyos, fekete haját, melyet szinte irigyelt, annyira illett a divathoz.

- Baba, baba! Hát ennyire vagyunk?

A sötétsárga lámpa-ernyő gyöngéden megtörte a világítást, s a meleg fényben a fiatal asszony szőke haja szinte vörösesen ragyogott; ajkai körül félig cinikus, félig bánatos mosolylyal nézte a babát s várta, míg újra megnyugszik. Már nem zokogott, de fejét sem emelte fel; jól esett a puha selyembe temetni arcát, s halk suhogása füle mellett megnyugtatóan hatott kedélyére, melyet a heves beszélgetés felzaklatott.

A beállott csendben apró nesz támadt itt is - ott is; majd a lámpa sercent fel, majd a tűz pattant egyet-egyet. A másik szobából egy óra halk ketyegése hangzott be ritmikusan. A bronz-díszek ragyogtak, a világos majolikavázák elmosódottan emelkedtek ki egy sötét perzsaszőnyeg háttéréből, csak egy velencei üveg-pohár ragyogott szivárványosan a harmonikus színek között s egy porcellán mandarin még mindig bólingatott komikus fejével az asztalkán, melyet Nilla az elébb meglökött. - A csend, a mely oly édes a szenvedő lelkének, nyugalmas melegét kiterjesztette feléjük.

De Rádaynét izgatta ez a nyugalom, a mint a halkan pihegő gyermekfejet nézte ölében. Biztosan el fog késni a színházból, - még át is kell öltöznie, - s Nillával még semmit sem végzett. Egy határozott mozdulattal felemelte a leány fejét, s kisírt arcocskáját magához fordította.

- Nilla, hát tudod te, mi az a boldogság?

A leány szemei felragyogtak. Ha ezt az asszonyt, kinek a legfeltűnőbb ruhái, legjobb vágású tennisz-cipői, legszebb fogata, legkihívóbb modora és legbecsületesebb lelke volt a főváros divathölgyei között, ha ezt az asszonyt a maga részére tudná hódítani, nyert ügye lenne.

Kipirult arcát odaszorította elefántcsontszínű arcbőréhez és a remény boldog remegésével, halk hangon, mintha félne, hogy megtörik a varázs, suttogta:

- Édes, édes Dóra!

De a varázs már meg volt törve, s a mint mohón nézett a fiatal asszony szemébe, csak hideg csillogást látott abban, mely versenyzett a velencei kristályéval - és Nilla tudta, hogy minden reménye hiába való volt.

- Nézz körül, ez a boldogság! Egy szép szőnyeg, a mely éppen a szobádba illik, egy aquarelle, mely betölt egy üres helyet szalonod falán, a legcsodásabb rózsák tél közepén, egy japáni vázában, mely hibátlan s unikum a maga nemében; a színek összhangzata, mi idegeidet megnyugtatja, s a legújabb illatszer, a mi idegeidet felizgatja. Latkóczyt is csak azért szereted, mert eredeti és

szellemileg a mi légkörünkbe való ember... Ne szólj közbe, lelkem, hiszen bántja a szemed, ha rútat látsz s összerezzen, mint valami éles fájdalomtól, egy disszonáns hangra. Gyűlölöd az utánzatot, mert egy fokkal élesebben ragyog, s ki nem állhatod a sablont, mert enervál. Nem fog-é titkos gyönyörűség el, ha egy darab régi csipkét látsz, melynek sárgás színébe talán egy pár emberi szem örökre odatemette fényét? Remélem, hogy elég költői vagyok, édes kis borzas bogaram?

Nevetni akart, de nem tudott, a mint kis hugának arcába nézett. Egy bűneiért vezeklő kétségbeesett könyörgése volt abban. Hogy olvasott ez az asszony a lelkében! Meglátta azt a harcot, melyet legnehezebben vívott ki önmagával: a lemondást a szépről, a mi a szegénységgel jár.

- El tudnál menni vidékre lakni - folytatta az asszony kegyetlenül, - ha visszavonulhatnál; de ízléstelenül öltözött asszonyok között cselédekről pletykálni, sokkal nehezebb - talán kisepernéd a szobád, ha senki sem látja, de egy félretört sarku cipő, - igen, egy cúgos cipő tönkre fogja tenni nyugalmaidat. Rántott levest szívesen eszel, de beteggé fog tenni, ha egy mireny-zöldre festett ebédlőben egy torzutánzatú ó-német fenyőfa-szekrényvel szemben kell ülnöd. Minden kicsinyes ostobaság tízszer úgy fog bántani, mint más szegény asszonyt, a ki ebben a környezetben született, s idegeiden át be fogja magát lopni a szívedbe. A boldogság elmorzsolódik a mindennapi barna kenyérrel, de a neurasthenia csak növekszik. S ki tudja, ha kezded fehérségét s körmeid rózsaszínét tönkre teszi a munka, nem fog-e férjed...

Rádayné annyira elragadtatta magát túlzó ékesszólásában, hogy nem vette észre mennyire túlment a határon, s hogy abban a szenvedélyes leánylélekben vad visszahatást keltett.

- Nem igaz! - kiáltott fel, kirántva kezét az asszonyéból. - Nem hiszem, nem hiszem! Sívár külsőségekről beszélsz, de én nemcsak arra gondolok. Nem egyedül megyek én oda, hanem vele!

Ez a csodálatos higgadt asszony meg se rezzent, s közbe megjegyezte magában, hogy a szenvedélyesség rontja az arc üdeségét.

- Nem ismered az életet, - felelt nyugodtan - én pedig már átmentem a "szegénység iskoláján", a miről valamelyik regényedben bizonyosan olvastál. Ismerem a vacsoranélküli esték poézisát és a fogytán levő petroleum szagát. És ne hidd, hogy ma az a regényes vágyás valami sejtett ismeretlen boldogság után - a gazdaság únottsága - bántana. Átestem az első szerelem képtelen ábrándjain is, és hidd el, nem bántam meg, hogy ábrándok maradtak. Csak azt mondhatom újra, hogy nem ismered az életet.

- És te mondod ezt nekem! Én ismerjem az életet, a ki elől örökösen rejtegetitek az igazat, a kinek egy külön világot teremtetek beszédben s könyvben egyaránt - egy külön leányoknak való világot, mely nem azonos az asszonyokéval. Most már tudatlanul, bekötött szemmel belelőknétek a ti világotokba és csodálkoztok, hogy nem látok! De nem is akarom megismerni azt a világot, - jó

nekem a magamé a hol az emberek nem okoskodnak,
hanem szeretnek.

- Szó-beszéd - felelt kissé ingerülten Rádayné. - A tény az, hogy ezer forint évi jövedelemből te meg nem élhetsz. Ha hibát követtünk el, mikor a gazdagság túlfinomultságában neveltünk, a nélkül, hogy az anyagi alapot biztosíthatnánk egész életedre, - hibánk az egész modern középosztály bűne. De most már következeteseknek kell lennünk. Csak gazdagon mehetsz férjhez.

Rádayné többes számban beszélt, holott a felelősség egészen ő rajta volt. A Nilla apja, felesége halála után, teljesen reá, sógornéjára bízta a kis leány nevelését, magának csak a bon-bon hordás kötelességét tartva fenn.

Kissé kietlennek is találta otthonát az öreg nevelőnők társaságában, mióta egy üde asszony vonzóereje nem kötötte többé le. S bár nem volt éppen nagy világfi, ez az érdekes, korán öszülő, fiatal özvegy - ki még most is sok bakfis-leány ideálja volt, - százféle szórakozást talált, ha egyszer kilépett irodájából, melynek jövedelmét fényes háztartása tökéletesen elvitte.

Rádayné pedig valósággal szenvedélyes sportot űzött kis huga neveléséből, hogy a maga eszméi szerint tökéletessé tegye. S ime, most a leány első szerelme, határozott fellépése, makacs ragaszkodása keresztül húzta összes számításait.

- Nilla, kedvesem, légy okos!

- Nem, nem akarok okos lenni.

Rádayné vállat vont: - Nos akkor jó éjt! Ne kísérv ki, az arcod ki van sírva, és a hideg elrontaná a bőrdet.

Mire hazaért, már kész volt tervével. Nillát el kell vinni Olaszországba; ezáltal végét szakítják a gyakori találkozásoknak, s a sok új benyomás, mely lelkére hatni fog, elmossa ezt a szerelmet szívéből.

Nilla ezalatt magában ült kis szobájában. Nem sírt; kissé előre hajolva nézett maga elé, mintha a szőnyeg egy rajzán akadt volna meg szeme. De lelkileg egy idegen, s mégis oly ismerős kis lakásban volt, melyet annyiszor berendezett, oly szeretetteljesen kiszépített magának, valahányszor jövőjére gondolt. Két kis szoba, fehér ablakfüggönyök, virágok az ablakban, virágok a kertben, napsugár kint és bent, két sötét szem kutató tekintete... aztán még soká nézett előre hajolva a szőnyegnek ugyanarra a kockájára, de most már határozottan mosolygott - a fiatalság boldog, öökbizalmu mosolyával.

II.

Nilla és Latkóczy hihetőleg valamelyik bálban ismerkedtek meg, de a leány akkor nem adott tööböt rá, mint akármelyik jószabásu frakk viselőjére, a fiatal ember pedig félig blazirtságból, félig divatból Rádaynét mulattatta, s leányokkal nem foglalkozott.

Csak akkor tűnt fel neki először, mikor az őszi képtárlat megnyitásáról hazakisérte őket. A leány, - ki egy pompás fogatban ülő híres színésznőt látott elrobogni - felkiáltott: Sok jövedelmük lehet ezeknek a színésznőknek, hogy ilyen fogatot tarthatnak.

Latkóczy nyugodtan felelt, kissé fölhúzva szemöldeit: - Hiszen nem az övé az, hanem a Lánszky grófé.

- Úgy? Hát rokona a gróf neki?

Latkóczy kérdő pillantással nézett fel a leány másik oldalán haladó Rádaynéra, de az meg egy kirakat szemlélésébe merült el.

Latkóczy azt gondolta, hogy ez a leány bizonyosan a naivságával akar eredeti lenni, mert lehetetlennek tartotta, hogy a Rádayné huga valósággal az legyen. S miután csodálatosnak találta, hogy egy leány naivságot tessen, mikor a többi társa mind az ellenkezőjét fitogtatja, elkezdett vele foglalkozni, mint érdekes problémával.

Mert Latkóczy író volt, s egyelőre mindent problémának nézett, melynek a megfejtése reá vár. Eddig ugyan még néhány naturalista beszélyt kivéve, csak egy pár rövid két strófás költeményt írt, melyeknek élesen gúnyos pointeje erősen belekötött a világrendbe.

Valami sajátságosan érzékeny, örök rezgésű idegrendszerrel megáldva, fiatalon vetődött a fővárosba apja falusi paplakából. Az átmenet nélküli életváltozásban egyrészt a mi szépet vagy élvezettest új környezete

nyújtott, kifinomította érzékenységét s követelőbbé tette az élet javai iránt, melyet nem érhetett el, másrészt a bölcsészet tanulása, mely eddig nem ismert ellentétekre vezette, növelte természetének elégületlenségét, s a legszélsőbb szkepticizmusba vitte. Kiterjesztette ezt minden kérdés megítélésére, férfiakra s nőkre egyaránt, A mellett jó ízlése megkívánta a szellemes társaságot, azt a finom vagy eredeti társalgást, melyet jól nevelt nők körében talált, s eltúrta miatta a környezet gyengébb elemeinek közepszerűségét, melyet önmagában gyűlölt.

Bár különös rapszodisztikus ékesszólásával mindent túlzásba vitt, mint eredeti embert szerették a társaságban.

Mióta Nillát választotta ki tanulmánytárgyául, lassankint elmaradt többi ismerőseitől, s főleg az ő körükben időzött; a mi nem is volt csoda, mert a leány nemcsak érdekes, hanem bájos kis tanulmány volt, s Latkóczy kénytelen volt meggyőződni, hogy kedves tudatlansága és járatlansága, a legőszintébb tüneménye e mindentudó társadalomnak.

Rádayné talán csak különcségből, - hogy természetük ellentétességét jobban kiemelje, - vagy múltó divatból, melyet az arisztokrácia kapott fel - vigyázott annyira hűgá ártatlan világnézletének fentartására.

Mikor Nilla serdülő leánykorában nem értette meg többé egykori társnőit, s a kit legjobban szeretett köztük, Skriván Ettát is elhagyta, - egészen az imádott s még oly fiatal "Dóra tante" befolyása alá került; és ez a fiatal asszony, kinek szabad ész- és szójárásáról egész legendák

keringtek, soha egy kétértelmű szót nem ejtett ki huga előtt.

Nilla pedig megtette azt a merészséget, hogy felvette a harcot Latkóczy pesszimizmusa ellen, a legbájosabb tudatlansággal, s rendíthetetlen hittel a saját eddigi tanulmányaiban.

- Latkóczy, maga csak divatból kacérkodik ezekkel a pesszimista eszmékkal, - ingerkedett vele.

- Kérem, ne beszéljen pesszimizmusról, mikor Schopenhauert csak hírből, Buddhát pedig a történelmi kézikönyvből ismeri. Akár csak irodalomról beszélne, holott soha sem olvasta a naturalistákat.

- És ezt maga mondja, az egyéni világnézet apostola! Mit nekem Buddha és Schopenhauer, lehet, hogy többet ér nála egy favágó-filozófia.

Latkóczy nevetett, de hízelgett hiúságának, hogy Nilla átveszi az ő eszméit, s öntudatlanul azokat a fegyvereket használja ellene, melyeket tőle sajátított el. A mint egyénisége a leány egyéniségét fokankint befolyásolta, úgy növekedett érdeklődése is iránta. Nem vette észre, hogy az átváltoztatás kölcsönös, s egy ideálisabb lény társasága, ideálistábbá teszi őt is.

Csak azt érezte, hogy mily kellemesen hat érzékeny idegeire az a sajátságos finom légkör, mely a leányt körülvette, az a barátságos, ízléses szalon, melyben a női alakok két szélsősége: Nilla és Rádayné oly otthonosan

mozogtak. Micsoda édes nyugalom volt ez a nappali kenyérküzdelem után, a füstös, lármás Szerviták ebédlője s hónapos szobája rideg hétköznapisága között! Igen, úgy érezte, mintha ellenállása lágyulna Nillával szemben, nem annyira érvei, mint kedvessége előtt, s ha szeme felragyogott, azt hívén, hogy valami vitában legyőzte Latkóczyt, a férfi sajnált visszavágni egy éles szóval.

Skrivánéknál egy öt órai tea alkalmával, megúnták az Etta fecsegését, s egy kis sarokba ültek ketten, nagy délinövények közé. Latkóczy különösen világfájdalmas hangulatban volt, úgy hogy Nilla végre kifakadt:

- De hiszen magával nem érdemes vitatkozni! Magának nincsenek elvei, csak hangulatai, maga nem egy önálló egyén, hanem egy nagy-nagy buborék, a melyik szívárványos, míg a nap belesüt, - de tulajdonképpen csak egy darab szappan.

A szeme csintalanul nevetett, hogy enyhítse szavai hatását; egy nagy pálma levelét arca elé húzta s mint egy zöld rácson, gyerekes kacérsággal nézett át rajta a fiatal emberre.

Az pedig nem felelt, csak lehajolt s szenvedélyesen csókolni kezdte a pálmaágot tartó kezét.

- Az Istenért!... - a szó megakadt a Nilla torkán, mintha a szívdobogása nem hagyta volna tovább beszélni.

- Örülten szeretlek, édes napom! A férfi tekintete az övét kereste, de az ijedten siklott el a társaság felé.